

Sisällys

Alkusanat	9
-----------------	---

OSA I Monta tapaa kirjoittaa

1 Kiinni kirjoittamiseen	13	2 Kirjoittamisen vaiheita	29
Tulevaisuuden taitoja	14	Kirjoittamiseen sitoutuminen ja sitouttaminen	29
Kirjoittaminen on monilukutaitoa	15	Yhteiset pelisäännöt auttavat keskittymään olennaiseen	30
Ohjaaja kehityksen tukena	16	Tutkiva ote sallii epäonnistumiset	31
Kirjoittajakuvia	17	Ideointi	32
Millainen kirjoittaja olet?	17	Ajatusten jäsentäminen	33
Mitä oppilaat ajattelevat itsestään kirjoittajina? ..	18	Yhdessä kirjoittamisen mahdollisuudet	35
Mihin uskot kirjoittamisen opetuksessa?	19	Tekstin tarkastelu ja kehittäminen	36
Mitä kirjoittaminen on?	20	Piiirrearviointi	37
Taitoa	20	Vertaispalaute puhepiirin avulla	37
Luovuutta	21	Opettaja tekstin kommentoijana	38
Tapahtumasarja	22	Viimeistely	39
Tekstilajeja	23	Julkaiseminen	39
Yhteistyötä ja kohtaamisia	25		
Rakentavan palautteen vastaanottamista	26		

OSA II Harat auki!

3 Sanat virtaamaan 43

Kirjoittamisen pohjustamiseen
ja ideoiden jakamiseen soveltuvia työtapoja 43

Tehotiimi 43

Yhteiskeskustelu 44

Paripiiri 45

Pariporina 45

Pohdi – porise – jaa 45

Popcorn. 46

Tukisanalistat. 46

Sanavirta 46

Mandala 47

Ajatuskartta. 48

Draamatyötavat ideoinnissa 48

Väittely 48

Opettaja roolissa 49

Pysäytyskuvat 50

Kuuma tuoli 50

Pikku pisaroita –
harjoituksia sanahanojen avaamiseen 51

1. Liitutaulusta älytauluun.   51

2. Sananjalkoja suksiboksissa   52

3. Sanalappusoppa.   52

4. Reikäleipätaikinakulhokaappi 53

5. Hammaskeijun lupalappu   53

6. Avataan viiruvalmuska! 54

7. Sanasota   54

8. Sanahaavi.   55

9. Pönkki 56

10. Lemusta Haisuvaaraan 56

11. Kapustasta kännykkään   57

12. Verrytellään verbeillä.   58

13. Tunnustellaan tunteita   58

14. Suolaista ja makeaa   59

15. Lempiasiat   59

16. Ystävän neuvo   60

17. Aakkosten ehdoilla. 60

18. Liian pienet luistimet.   61

19. Persoonallisuuspuu.   62

20. Käsitekartta kertoo.   62

21. Karvainen kuin kōriläs.   63

22. Ketunhätä kainalossa   64

23. Kuka kaatoi maitolasin? 64

24. Kuulenko nuppineulan putoavan?   65

25. Arvaa mikä 66

26. Vitsaillaan. 66

27. Runokaraoke 67

28. Minä toivon – eläinrunoja 68

29. Lisämausteita lauseelle 68

30. Ymmärrätkö tarkoituksesi?   69

31. Mielipiteitä   69

Puroja – harjoituksia pieniin kirjoitelmiin 70

32. Mielikuvituseliö.   70

33. Paras paikka ikinä! 71

34. Huispauskentän laidalla   72

35. Kuka tämä on?   72

36. Etsintäkuulutus.   73

37. Tiramisusta tarina.   73

38. Kirje kirjeenvaihtoystävälle   74

39. Kuvan kertomaa 74

40. Hetki luonnossa   75

41. Seuraa ohjetta   75

42. Ota selvää ja selitä   76

43. Syksyn sateita, talven tuiskuja.   76

44. Sujuvaa suostuttelua.   77

45. Pallo hallussa! 77

Vuolasta virtaa – harjoituksia
tekstipohjaiseen kirjoittamiseen. 78

46. Olipa kerran   79

47. Kuinkas sitten kävikään? 80

48. Nurin kurin. 81

49. Päinvastoin.   81

50. Toisin silmin   82

51. Vattumadon talo 83

52. Ratkaise runo   83

53. Kertojasta toiseen.   84

54. Sadusta uutiseksi   84

55. Eilisestä tähän päivään 85

56. Kun kettu sai
valkoisen hännänpään 85

57. Kalassa kuivalla maalla 86

58. Erilaisia loppuja.   87

59. Toukka tiskaa 87

60. Piilossa katseilta 88

61. Vanhan villasukkan tarina   88

62. Kaappien kätköistä,
arkkujen uumenista   89

63. Seuraa tuoksua.   90

64. Mitä jos?   90

65. Metsässä viime keväänä   91

66. Lapsuusmuisto 91

67. Tarinoita taidekuvista 92

 = Harjoitus sopii alakoululaisille
 = Harjoitus sopii yläkoululaisille

4 Tekstilajeihin tutustuminen	93
Uutinen	93
68. Tuntumaa uutiseen	 94
69. Kirjoitetaan uutinen	 95
70. Arvioidaan uutista	 97
Reportaasi	97
71. Retkellä reportaasiin	 98
72. Reportaasin taustatyötä	 99
73. Kirjoitetaan reportaasi	 100
Ennakkoesittely eli puffi	101
74. Tuntumaa puffiin	 101
75. Aineksia esittelyyn	 102
76. Kirjoitetaan puffi	 102
Arvostelu	103
77. Mikä on arvostelu?	 104
78. Arvostelu sallittu	 105
Mielipidekirjoitus	105
79. Monenlaisia mielipiteitä	 106
80. Mielipide esiin	 107
Henkilöjuttu	108
81. Tutustutaan henkilöjuttuun	 108
82. Henkilö esiin	 109
Selostus	110
83. Selostamisen taito	 110
Tietoteksti	111
84. Tietotekstiä tuottamaan	 112
85. Kirjoitetaan tietoteksti	 113
Korttipostia	113
86. Tutkitaan postikortteja	 114
87. Kirjoitetaan postikortti	 115
Kirjepostia	116
88. Tarkastellaan kirjetä	 117
89. Kirjoitetaan kirjeitä	 117
90. Kirjeitä kirjallisuuden hahmoina ja hahmoille	 118
Ohje	119
91. Ohjeiden opettelua	 120
92. Kirjoitetaan ohje	 121
Novelli	122
93. Kaupankäyntiä – novelli vaihe vaiheelta	 122
94. Tavarain armoilla	 124
Näytelmä	125
95. Sketsiteatteria	 126
96. Hei, olen Hanski!	 126
97. Replikeistä draamaksi	 127

5 Samassa veneessä – kirjoitusprojekteja alakouluun	129
Eläinsatuja ekaluokassa	129
Tunti 1. Karhu ja muurahainen	131
Tunti 2. Jänis ja kilpikonna	132
Tunti 3. Korpin laulu	132
Tunti 4. Karhun kalanpyynti	133
Tunti 5. Karhun kalanpyynti – luovaa ilmaisua	133
Tunti 6. Meidän satumme	134
Tunti 7. Minun satuni	134
Tunnit 8. ja 9. Oman kirjan kirjoittamista	134
Tunti 10. Oman kirjan kirjoittamista, kuvien piirtämistä ja kirjan viimeistelyä	135
Tunti 11. Kirjojen julkaisu	135
Tunti 12. Tarinateatteria oppilaiden kirjoittamista saduista	135
Kokemuksia eläinsatuprojektista	135
Sininen – satukirja kummiluokalle, 5. luokka	136
Vaihe 1. Tutustuminen satuun tekstilajina	136
Vaihe 2. Sadun rakenne ja tunnuspiirteet	137
Vaihe 3. Aihepiiriin johdattaminen	138
Vaihe 4. Oman sadun ideoiminen	138
Vaihe 5. Oman sadun kirjoittaminen	138
Vaihe 6. Oman sadun saattaminen julkaisukuntoon	138
Vaihe 7. Kuvitus	138
Vaihe 8. Julkaiseminen	139
Kokemuksia satukirjaprojektista	140
Jännityskertomuksia, 5. luokka	140
Vaihe 1. Tekstin lukeminen	141
Vaihe 2. Jännityskertomuksen juonikaavio	141
Vaihe 3. Tutustuminen tekstilajiin ja siihen liittyvään sanastoon	142
Vaihe 4. Jännityskertomusten ideointi	142
Vaihe 5. Oman jännityskertomuksen kirjoittaminen	142
Vaihe 6. Julkaiseminen	142
Kokemuksia jännityskertomusprojektista	142
Eemelin metkuja, 5. luokka	143
Vaihe 1. Tekstin lukeminen ja draamatyöskentely	144
Vaihe 2. Pysäkkityöskentely	145
Vaihe 3. Oman kirjoitelman suunnittelu ja kirjoittaminen sähköiselle oppimislustalle	146
Vaihe 4. Julkaiseminen	146
Kokemuksia Eemelin metkuja -projektista	146
Tehdään lehteä	147
Vaihe 1. Orientoituminen lehden tekoon	148
Vaihe 2. Toimituksen perustaminen	148
Vaihe 3. Toimittajat työssä	149
Vaihe 4. Kirjoittaminen ja tekstien muokkaaminen	150

Vaihe 5. Lehden taittaminen	150
Vaihe 6. Julkaiseminen.	150
Kokemuksia lehdentekoprojektista	151
Lähteet	153

Litteet

Liite 1 Minä ja kirjoittaminen	161	Liite 20 Arvostelun rakenne.	184
Liite 2 Kirjoittamistehtävän piirrekuvaus	162	Liite 21 Mieli-pidekirjoituksen rakenne	185
Liite 3 Puhepiiriin käsikirjoitus vertaispalautteen antamista varten yhdessä suunnitelluista kertomuksista	163	Liite 22 Mieli-pidekirjoituksen suunnittelulomake	186
Liite 4 Tarina Paukku-koirasta	164	Liite 23 Selostuksen rakenne.	188
Liite 5 Persoonallisuuspuu	165	Liite 24 Vedenkeittimen käyttöohje	189
Liite 6 Käsitekarttamalli asiatekstin rakentamiseen, alakoulu	166	Liite 25 Mallipostikortit	190
Liite 7 Käsitekarttamalli asiatekstin rakentamiseen, yläkoulu	167	Liite 26 Postikortin kirjoitusmalli	191
Liite 8 Mitä on tapahtunut?	168	Liite 27 Mallikirjeitä	192
Liite 9 Runosanat	169	Liite 28 Karhu ja muurahainen	194
Liite 10 Lausemuotit	170	Liite 29 Karhu ja muurahainen -tehtävämoniste	195
Liite 11 Valmistusohje	171	Liite 30 Jänis ja kilpikonna	196
Liite 12 Suostutteludraama	172	Liite 31 Jänis ja kilpikonna -tehtävämoniste	197
Liite 13 Mieli-pideväittämiä	173	Liite 32 Korpin laulu	198
Liite 14 Satukaava	174	Liite 33 Karhun kalanpyynti	199
Liite 15 Kysymyksiä saduista	175	Liite 34 Karhun kalanpyynti -tehtävämoniste	200
Liite 16 Kerronnan arviointilomake	176	Liite 35 Meidän satumme	201
Liite 17 Kirjoitusideoita	177	Liite 36 Minun satuni	202
Liite 18 Aika, paikka ja esine	178	Liite 37 Monistepohja oman kirjan sivuun	203
Liite 19 Uutisen rakenneosat	183	Liite 38 Jännityskertomuksen juonikaavio	204